

Hilke Liisa Himanen

Pielisen museo

Museonjohtaja Hilke Liisa Himanen Lieksasta toteaa, että Pielisen museosta tunnetaan yleensä vain ulkomuseo, mutta museon historia alkaa kylämuseosta jo 1930-luvulla. Pielisjärveläissyntyinen opettaja Onni E. Koponen alkoi keräillä 1930-luvulla esineitä Pielisjärven Sokojärven koululle, jolla hän oli opettajana. Kokoelma oli tarkoitettu havaintovälineeksi koululaisille, jotta nämä oppisivat paremmin tuntemaan menneiden sukupolvien työtä.

Esineiden määrä kasvoi ajanoloon noin neljäksisadaksi. Kun opettaja Koponen muutti pois Valtimolle v. 1943, oli esineitä, kirjoja ja rahoja yhteensä tuhatkunta kappaletta. Esineet siirtyivät Lieksan kauppalan haltuun ja ne pakattiin odottamaan parempia aikoja. Esineet saivat Lieksan Keskuskoululta pienen näyttelytilan vasta v. 1946.

Vasta kun opettaja Onni E. Koponen 1940-luvun loppupuolella palasi Lieksan Keskuskoululle opettajaksi, alkoi museotoiminta myös elpyä. Saatiin suurempi näyttelytila, museolautakunta perustettiin v. 1949, esineitä kerättiin lisää ja Koponen kirjoitteli ahkerasti eri aiheista.

Onni E. Koponen oli erittäin ahkera ja innostunut esineiden keräilijä. Hän kartutti museon kokoelmat Pohjois-Karjalan suurimmaksi. Nykyisellään esineitä on noin satatuhatta ja suurin osa niistä Koposen keräämiä.

Museotyöhön tuli mukaan 50-luvulla metsänhoitaja Ilmari Karvonen, jonka erityisenä ansiona on metsäosaston luominen Pielisen museoon.

Koko 1950-luvun olivat museomiehet halunneet päästä pois koulujen ahtaista kellari- ja ullakkotiloista ja aloittaa ulkomuseon rakentamisen. Siihen voitiin ryhtyä v. 1963, jolloin alettiin pystyttää Virsuvaaran tupaa. Seuraavina vuosina olivat vuorossa 1700-luvun puolivälistä oleva Kelo-vaaran tupa ja näitä kahta tupaa yhdistävä porstua. Vähitellen rakennettiin myös piharakennukset: karjokartano, riihi, sauna ja aitat.

Ulkomuseo laajeni jatkuvasti. Rakennettiin kaksi muuta pihapiiriä: Lukan perti 1600-lukua edustavaksi ortodoksikarjalaisen asunnoksi ja Lieksavoisen mökki vuosisadan alkupuolen pieneläjän asunnoksi. Lisäksi pystytettiin myllytermä, jossa on kaksi vesimyllyä ja yksi tuulimylly, maatalousosasto ja metsäosasto Savotaranta.

Metsäosasto on sikäli erikoinen, että metsätalouteen erikoistuneita museoita on Suomessa vain muutama. Savotarannassa on kämpät 1930-, 1940- ja 1950-luvuilta sekä näyttely-

kämpä, jossa on näytteillä metsä- ja uittotyökaluja aina ensimmäisiin moottorisahoihin asti. Lisäksi on vielä muita savotan rakennuksia kuten sauna, talli ja ampari eli savotan aitta.

Vielä vanhempaa metsätyöperinnettä edustaa 1800-luvun maasauna, jonka kukin metsätyökunta rakensi palstalleen asunnoksi. Uittoon kuuluvat laavu, uittomaja, jokiuiton hartsuvi (kahvi- ja ruokapaikka) sekä pontuu ja soho.

Ulkomuseoon on syntynyt myös

pienempiä kokonaisuuksia, kuten pyykkäriin, nikkarin ja pyssysepän aitat sekä palo-osasto. Kaiken kaikkiaan ulkomuseossa on tällä hetkellä 93 eri kohdetta, joista rakennuksia on n. 70.

Museolle saatiin v. 1973 uusi päärakennus, jota laajennettiin v. 1982. Päärakennuksessa on paitsi toimistotiloja ja varastoja myös kahvila ja muut yleisöpalvelutilat sekä näyttelyhallit, jotka ovat auki myös talvisaikaan. Näyttelyhalleissa on esillä kansankulttuurin eri alueita kalastuksesta ja metsästyksestä alkaen sekä nuorempaa aineistoa viime sotiin asti. Perusnäyttelyiden lisäksi viime vuosina on ollut 2—3 eriaiheista vaihtuvaa näyttelyä.

Pielisen museo tunnetaan yleensä vain Pohjois-Karjalan suurimpana ulkomuseona, mutta päärakennuksessa on lämpimien näyttelytilojen lisäksi laaja kotiseutuarkisto, valokuva-arkisto ja muuta Lieksan ja Pielisjärven menneisyyteen liittyvää aineistoa. Museo omistaa myös viisi tuulimyllyä ja yhden vesimyllyn, jotka sijaitsevat eri puolilla Lieksan laajaa kaupunkia.

makrolon
POLYKARBONAATTILEVY (PC)

PL 55, 08101 Lohja
puh. (912) 224 31, telex 1432 lkgun sf

Pohjois-Karjalan museon vaihtuvat näyttelyt syksyllä 1988

Karjalan talo, Siltakatu 1, 80100 Joensuu
Puhelin 973-201 634
Avoimna ti, to, pe 12—16, ke 12—20,
la 10—16, su 10—18

4.10.—31.10.

Björn Soldan — suomalaiskuvaaja
Englannissa

2.11.—30.11.

Kahden kulttuurin rajoilta
Lahden kaupungin historiallinen museo

2.12.—31.12.

Potti-Pilkkumi — tarina savesta
Suomen kotiteollisuusmuseo